

Zuinig en simpel naar 14.000 kg melk per koe

Arie en Arjan Stol staan nog elke dag verbaasd van wat hun koeien kunnen. Sinds ze een nieuwe stal in gebruik namen, de bedrijfsvoering intensiverden en automatisch gingen melken, steeg de gemiddelde productie met meer dan 4000 kg melk. ‘Niet de koe, maar de boer is de beperkende factor voor haar prestaties’, concluderen de veehouders.

TEKST WICHERT KOOPMAN

Dertig vaarskalfjes. Dat was alles wat de toen 22-jarige Arie Stol nog kon betalen, nadat hij in 1982 in Grijpskerk een boerderij met 15 hectare grond had gekocht. ‘Ik werkte bij de boerenhulp, maar wilde graag boer worden. Deze boerderij was een buitenkans, maar de rente was hoog en van de bank kreeg ik geen geld meer om koeien te kopen’, kijkt hij veertig jaar later terug in de tijd.

In de twee jaar dat de kalfjes opgroeiden tot vaarzen verbouwde de jonge veehouder in zijn vrije tijd de Friese aanbindstal om tot ligboxenstal. ‘Toen in 1984 de superheffing kwam, was ik net begonnen met melken. Maar er kwam een regeling voor veehouders die in stalruimte hadden geïnvesteerd. Dat was ons geluk. We kregen een quotum toebedeeld van ruim drie ton melk’, herinnert

hij zich. Met de melk kwamen ook de verdiensten. ‘En van de winst kocht ik koopsompolissen. Daarvan verwachtte ik op termijn meer rendement dan van investeringen in quotum’, vertelt de veehouder. Zo bleef de omvang van de veestapel schommelen rond de 45 koeien, ook al omdat het er aanvankelijk op leek dat er geen opvolger voor het bedrijf zou zijn. Zoon Arjan hielp in zijn tienerjaren graag op de boerderij, maar koos op jonge leeftijd voor een carrière bij Defensie.

Na dertig jaar vielen de koopsompolissen vrij en in diezelfde tijd besloot Arjan dat hij toch nog boer wilde worden. ‘Bij Defensie was ik opgeklommen tot korporaal der eerste klasse bij de rode baretten van de Luchtmobiele Brigade. Toen had ik voor mij het hoogst haalbare wel bereikt, was de uitdaging eraf en begon de boerderij

BEDRIJFSPROFIEL

Grijpskerk

eigenaren	maatschap Stol: Arie (62) (rechts op foto) en Arjan (32) (links op foto) Stol
grond in gebruik	42 ha grasland
aantal melk- en kalfkoeien	70
aantal stuks jongvee	45
rollend jaargemiddelde levensproductie afgevoerde koeien	4.01 14.039 3,91 3,55
neventak	pluktuin met tulpen en zomerbloemen

weer steeds meer te trekken', vertelt hij. Vader en zoon besloten het vrijkomende geld te investeren in de bouw van een nieuwe boerderij, tegenover het oude bedrijf.

Donorrobot spaart servicekosten

De zuinige stijl van boeren die senior er altijd op had nagehouden, werd doorgetrokken toen junior in de maatschap kwam. Zo bouwden de veehouders de nieuwe stal – waarin de hele veestapel onder één dak is gehuisvest – grotendeels met eigen arbeid en met veel gebruikt materiaal. Over details werd goed nagedacht. Zo is het jongveegedeelte voorzien van een volledige roostervloer waarop stelconplaten als boxdek zijn gelegd. 'Zo blijven we flexibel als we meer ruimte nodig hebben voor melkkoeien', legt Arjan uit.

Een ander voorbeeld zijn de krachtvoersilo's. Die staan bij de melkrobot in de stal. De bulkauto blaast ze vol en het voer loopt vanzelf het voorraadbakje in. 'Zo hebben we geen vijzels nodig', verklaart de veehouder

De SAC Senior-melkrobot, die met één arm twee boxen bedient, kochten vader en zoon Stol voor 15.000 euro van een stoppende boer. 'Die had er altijd naar volle tevredenheid mee gewerkt. We wisten dus zeker dat de robot goed was', vertelt Arjan. Hij haalde het systeem eigenhandig uit elkaar en bouwde het met hulp van een bevriende installateur weer op. 'We hebben er niets aan gereviseerd, alles gewoon weer aangesloten en het draaide. Natuurlijk smeren we regelmatig alles door en vervangen we op tijd tepelvoeringen en slangen. Maar verder zien we wel. Ik vind het zonde om onderdelen preventief te vervangen. Als er iets kapot gaat, dan repareer ik het. Je kunt vaak meer zelf dan je denkt', verklaart de veehouder, die bij Defensie ook als onderhoudsmonteur heeft gewerkt. 'Ook een gespecialiseerde monteur draait een bout linksom los en rechtsom vast', stelt hij nuchter. 'We hebben de dealer de afgelopen jaren niet vaker dan drie keer nodig gehad.'

Om altijd over onderdelen te beschikken kocht Arjan voor een prikkie een oude robot van hetzelfde type. 'Als ik een onderdeel nodig heb, haal ik het van deze donorrobot. Vervolgens bestel ik het dan wel om nooit mis te grijpen. En als de oude onderdelen opraken, tik ik wel ergens weer een andere donor op de kop', redeneert hij.

Progressie grote verrassing

In het laatste volle boekjaar dat de koeien van de familie Stol nog in de oude stal stonden, was het rollend jaargemiddelde 9.752 kg melk met 4,51% vet en 3,56% eiwit. Drie jaar later is dit gestegen tot ruim 14.000 kg melk met 3,95% vet en 3,55% eiwit. Dat de koeien in de nieu-

we stal beter zouden presteren, hadden vader en zoon Stol wel verwacht. Maar dat hun veestapel deze progressie in zich had, was voor hen een grote verrassing. 'Niet de koe, maar de boer en de omgeving van de koe zijn de beperkende factoren voor de hoogte van de melkproductie', concludeert Arie. 'Als koeien onder optimale omstandigheden worden gehouden, gezond zijn en rust en een goed rantsoen krijgen, zijn ze tot heel veel in staat.' De huidige veestapel stamt volledig af van de dertig kalfjes die Stol senior veertig jaar geleden bij een handelaar uitzocht uit koppeltjes die bestemd waren voor de markt. 'Als ik eens vee over had, dan liet ik kopers de koeien uitkiezen die zij het beste vonden. Die brachten tenminste geld. En als ze weg waren, waren er gewoon weer andere koeien de beste', vertelt hij lachend. 'Als er eens een driespeen moest blijven lopen, vond ik dat helemaal geen probleem, zolang ze maar melk gaf', voegt hij eraan toe.

Beste koeien van eigen stier

Over fokkerij en mooie koeien maken vader en zoon zich nog steeds niet druk. 'We laten veel dieren dekken door een stier uit een van onze eigen koeien die bewezen heeft dat ze op ons bedrijf goed functioneert. En als we even geen stier hebben, laten we insemineren met goedkoop sperma van jonge stieren', geeft Arie aan. 'Onze beste koeien zijn van een stier die we eigenlijk bij toeval hadden aangehouden', vertellen ze ter illustratie. 'We ontdekten bij het onthoornen een stiertje tussen de vaarsjes. Maar omdat het een mooi stiertje was en de moeder het wel goed deed, besloten we het maar aan te

De koeien worden vier maal daags gemolken door een gebruikte robot

Al het vee krijgt hetzelfde mengsel van brok en maisvlokken

Het rantsoen bevat veel water, zodat de koeien niet kunnen selecteren

houden als dekstier, Nu melken we van deze stier dochters die heel veel melk geven, zoals Anna 16. Zij maakte als vierdekalfskoe een lijst van bijna 21.000 kg melk in 305 dagen, weliswaar met lage gehalten, maar wel goed voor een lactatiewaarde van 123.'

Rust is volgens vader en zoon Stol een belangrijke voorwaarde voor koeien om optimaal te kunnen produceren. Met tachtig ligplaatsen en honderd voerplekken hebben

Anna 16 (v. eigen stier) maakte een vierde lactatie van 21.000 kg melk in 305 dagen

de zeventig koeien alle ruimte om ongestoord te liggen en te vreten. 'En we zijn ook heel blij met de overcapaciteit op de robot. Koeien melden zich mooi gespreid over de dag en staan nooit ligtijd te verdoen in de wachtruimte. Er is altijd plek en zo komen we gemiddeld aan ruim vier melkingen per dag', vertelt Arjan. 'We halen nooit koeien op. Dat zorgt alleen maar voor onrust. Je moet de dieren hun eigen gang laten gaan. De attentielijst met ophaalkoeien is bijna altijd leeg. En als er een koe op staat, dan is er iets met deze koe aan de hand.'

Tegen het idee dat een hogere melkproductie meer van de koeien vraagt, geven de Groningse veelmelkers fanatiek tegengas. 'De koeien zijn nu veel gezonder dan in de oude stal. Daar moesten we nog wel eens een koe behandelen met propyleenglycol. Nu zien we nooit meer slepende melkziekte. En dezelfde koeien zijn nu wel vijftig kilo zwaarder dan toen. Bovendien is de conditie veel constanter', ervaren ze.

Met een celgetal van rond de 100 is de uiergezondheid goed en uierontsteking komt nog sporadisch voor. 'De dierenarts verdient hier niet veel', verklaart Arjan met een glimlach. 'Als hij komt om kalfjes te onthoornen, laten we de koeien checken die we nog niet tochtig hebben gezien. Verder hebben we geen begeleiding nodig.'

Van extensief naar intensief

'De drachtcontrole voeren we uit via MPR Dracht, waarbij de dracht wordt vastgesteld op basis van een stofje in de melk', vertelt Arjan. 'Tussenkalftijd vinden we niet zo belangrijk. Maar we hebben wel een hekel aan tochtige koeien die voor onrust zorgen. Daarom laten we de dieren toch op tijd dekken of insemineren en zo halen we een tussenkalftijd van 392 dagen.'

'Omdat we sinds 1982 geen vee meer hebben aangekocht, kennen we geen mortellaro. Voetbaden gebruiken we dan ook niet en preventief klauwbekappen is volgens ons niet nodig', vult Arie aan. 'Als je aan een gezonde klauw gaat snijden, gaat deze alleen maar harder groeien', denkt hij. 'Wel hebben we zo nu een dan een koe met een zoolzweertje. Zo'n koe behandelen we zodra we dat zien, ook al is het zondagochtend.'

Sinds de verhuizing naar de nieuwe stal is geïnvesteerd in fosfaatrechten en is de veestapel gegroeid van 45 naar

Pluktuin en drive-through verbinden burger met boerderij

Naast de boerderij exploiteert de familie Stol een pluktuin met tulpen en zomerbloemen. Hier kunnen klanten voor een vast bedrag een boeket bloemen plukken. 'PlukGeluk Grijpskerk' is het initiatief van Arjan Stols vriendin Denise van der Molen, die in de evenementenbranche werkt. De pluktuin blijft een schot in de roos. 'Als Denise op Facebook meldt dat de tuin weer geopend is, staan de eerste plukkers binnen een half uur op het erf. En mensen rijden gerust een half uur met de auto om hier een bosje bloemen te oogsten en even een

kijkje op de boerderij te nemen', merkt Arjan. Tijdens coronatijd ontstond het idee om ook een drive-through door de stal te organiseren. Zo konden mensen 'coronaproof' vanuit hun auto kennismaken met de boerderij. 'Dat was het eerste jaar direct een succes en afgelopen december hadden we 135 aanmeldingen. We overwegen dan ook om het komende winter weer te organiseren, corona of niet', vertelt de veehouder. 'Deze activiteiten zorgen voor leven op het erf en het is een leuke manier om burgers en boerderij met elkaar te verbinden.'

zo'n 70 koeien. Daarmee ligt de melkproductie inmiddels op ruim 23.000 kg melk per hectare, waar dat in het verleden rond de 11.000 kg melk lag. 'Intensiever boeren bevalt ons wel', vertelt Arjan. 'Eerder had je een bult gras en kregen de koeien alleen wat brok, maar niet te veel, want dan kwam de kuil niet op. Nu hebben we genoeg gras om grotendeels in de eiwitbehoefte van de veestapel te voorzien, maar er is ook ruimte om de energie die we tekortkomen, gericht aan te kopen. Zo kunnen we nu een rantsoen met veel glucogene energie voeren. Dat komt zowel de productie als de conditie en de gezondheid van de koeien ten goede', legt hij uit.

Eén brok voor hele veestapel

De jonge veehouder is gedreven om uit zijn koeien te halen wat erin zit en is vooral fanatiek als het om voeren gaat. Met rantsoenberekeningen heeft hij echter niets. 'Ik overleg wel eens wat met mijn adviseur, maar bepaal zelf hoe en wat ik voer. De koeien vertellen me wel of het rantsoen klopt.'

De koeien staan jaarrond op stal en om een constant rantsoen te kunnen voeren maken de veehouders een lasagnekuil voor een jaar. 'Daarnaast voeren we altijd 10 kilo perspulp, ongeveer 3,5 kilo geplette tarwe en een klein beetje soja in het basisrantsoen. In de robot krijgen de koeien één soort zetmeelrijke brok en maisvlokken volgens een melk-voertabel', vertelt Arjan. 'Het basisrantsoen kan ik aan de hand van de mest en het ureumgetal een beetje bijsturen met wat meer of minder soja en tarwe. Maar als het niet nodig is, probeer ik zo min mogelijk te veranderen. Iedere verandering in het rantsoen kost in eerste instantie melk.'

De strategie om de pensflora van de dieren zo min mogelijk aan veranderingen bloot te stellen wordt ook doorgetrokken naar het jongvee en de droge koeien. Ook die krijgen graskuil en brok met maisvlokken en dit krachtvoer is exact hetzelfde als het voer dat de melkkoeien krijgen.

Structuur voeren hoeft niet

Om eiwitrijke graskuilen te maken zijn de Groningse veehouders vroeg met de eerste snede en maaien ze daarna als het even kan om de vier weken. Dat dit jonge gras snel verteerbaar is en weinig stengel bevat, is vol-

gens hen geen probleem. Structuur voeren om pensverzuring te voorkomen is volgens hen niet nodig. Dorshooi of stro toevoegen aan het rantsoen zien de veehouders als een verkooptruc van voerleveranciers. 'Hoe meer je het rantsoen verdunt met dit soort producten met een lage voederwaarde, hoe meer krachtvoer je moet toevoegen om de melk onder de koeien te houden', stelt Arie. 'Om koeien gezond te houden is het veel belangrijker dat ze niet kunnen selecteren in het rantsoen en dat de pens altijd vol zit. Dat bereiken wij op ons bedrijf met het toevoegen van water.'

Eén van de voordelen van een compact rantsoen met weinig structuur is volgens de veehouders dat de koeien in korte tijd veel voer op kunnen nemen. 'Zo hoeven ze weinig aan het voerhek te staan en blijft er meer tijd over om te liggen. En dat is wat we graag zien. Want als koeien liggen, maken ze melk.'

Fotoserie op de website

Veebeeldfotograaf Harrie van Leeuwen maakte nog veel meer foto's op het bedrijf van de familie Stol. Bezoek de website om deze te bekijken.

[Foto's op **veeteelt.nl**](#)